

โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์สู่การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนที่ยั่งยืน
The Alive Library Project,
Toward the Sustained Development in School Libraries

นิลubl ทองชัย* จีรภา อินทะนิน

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

e-mail: nilubon.tongchai@kru.ac.th*

บทคัดย่อ

โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ ถือกำเนิดภายใต้ปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีที่ว่า “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้บริการด้านวิชาการด้านห้องสมุดและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการและลงนามสัญญาความร่วมมือทั้งสิ้น 19 โรงเรียน ผลดำเนินงานมีดังนี้ 1) ได้แบบฟอร์มและแนวปฏิบัติในการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน 2) ดำเนินงานเทคนิคและปรับเปลี่ยนโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติใหม่ ให้กับ 7 โรงเรียน และ 1 หน่วยงานที่ร้องขอ 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ติดตามและให้ความร่วมมือด้านการดำเนินงานห้องสมุดให้กับโรงเรียนในเครือข่าย 19 โรงเรียน และ 2 โรงเรียนตามคำร้องขอ และ 4) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ 2 ครั้ง ในปีนี้มีโรงเรียน 21 แห่ง และ 1 ศูนย์วิทยาศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการด้านงานห้องสมุด งานเทคนิค และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและความพึงพอใจในภาพรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 และสิ่งนี้เองช่วยสะท้อนภาพลักษณ์อันดี ด้านความสามารถพึ่งพาได้ของมหาวิทยาลัยต่อสายตาของท้องถิ่น ชุมชน และสังคม

คำสำคัญ: ห้องสมุด ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมีชีวิต ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ข้อตกลงร่วมกัน

Abstract

The Alive Library Project is emerged under the philosophy of Kanchanaburi Rajabhat University as “The higher education institute for local development” in year 2008. So far, there are 19 schools participated and signed for the memorandum of understanding (MOU) of this project. The working results for this year are 1) having the

forms and rules for running the Alive Library project sustainably, 2) working on the library techniques by changing the new library software to 7 schools and 1 requested Science center, 3) provide promoted-reading activities for 19 schools from MOU and 2 requested schools, and 4) provide the 2 workshops according to the requirement of the MOU schools members. This year, there are 21 schools and 1 Science center participates in this project for areas of library academic, library techniques and promoted-reading activities with the overall satisfaction of at least 90%. This leads the great image of the university to local, community and society.

Keyword: Library, School Library, Alive Library, Digital Library, Agreement

บทนำ

จากปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีที่ว่า “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ได้รับการถ่ายทอดมาเป็นพันธกิจ หนึ่งในนั้นคือการบริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม ซึ่งทางสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นที่พึ่งด้านวิชาการให้กับท้องถิ่น จึงได้เริ่มต้นโครงการห้องสมุดมีชีวิตของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ประมาณเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้บริการด้านวิชาการด้านห้องสมุดและศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง โดยมีอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาศาขบรรณารักษศาสตร์ลงพื้นที่เพื่อให้บริการ และร่วมมือกับสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา ถึงแม้ว่าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ปิดรับนักศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 แล้วก็ตาม ปัจจุบันมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการและลงนามสัญญาความร่วมมือทั้งสิ้น 19 โรงเรียน ซึ่งหลายโรงเรียนในเครือข่ายความร่วมมือได้รับรางวัลด้านห้องสมุดจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งระดับภาค และระดับประเทศ

โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ส่งมอบพันธกิจจากรุ่นสู่รุ่น ในแต่ละปีจะมีการประชุมเพื่อชี้แจงความเป็นไปของกิจกรรมบริการวิชาการที่ได้ดำเนินการตลอดปีงบประมาณซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมภายใต้โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์เสี่ยงสะท้อนจากผู้ให้และผู้รับบริการจากการลงพื้นที่เพื่อให้บริการอย่างต่อเนื่องให้บริการงานด้านเทคนิคและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นเหมือนกระจกสะท้อน เพื่อให้เห็นว่าโครงการความร่วมมือด้านห้องสมุดที่ทำมาเป็นเวลายาวนานนั้นสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับโรงเรียนอย่างแท้จริงหรือไม่อย่างไร

ซึ่งในปีนี้โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์พื้นที่เพื่อดำเนินงานเทคนิคและปรับเปลี่ยน โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติใหม่ ให้กับ 7 โรงเรียน และ 1 หน่วยงานที่ร้องขอจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านติดตามและให้ความร่วมมือด้านการดำเนินงานห้องสมุดให้กับโรงเรียนในเครือข่าย 19 โรงเรียน และ 2 โรงเรียนตามคำร้องขอจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ 2 ครั้ง ตามความต้องการของโรงเรียนและผู้ดูแลห้องสมุดและติดตามประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

นอกจากนี้ยังได้จัดทำข้อตกลงเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับกรอบการให้บริการระหว่างโรงเรียนกับสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นที่พึ่งทางวิชาการด้านห้องสมุดให้กับท้องถิ่นสมดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” และสิ่งนี้เองช่วยสะท้อนภาพลักษณ์อันดี ด้านความสามารถพึ่งพาได้ ของมหาวิทยาลัยต่อสายตาของท้องถิ่น ชุมชน และสังคม

วัตถุประสงค์

1. มีแนวปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้การดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ เป็นไปอย่างยั่งยืน
2. ห้องสมุดโรงเรียนเครือข่ายได้รับการสนับสนุนทางวิชาการด้านงานห้องสมุด และงานเทคนิค
3. ห้องสมุดโรงเรียนเครือข่ายได้รับการส่งเสริมการอ่านผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจในภาพรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
4. บุคคลกรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการห้องสมุด และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีความพึงพอใจในภาพรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

1. จัดประชุมและกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน
2. ลงพื้นที่เพื่อดำเนินงานเทคนิคและปรับเปลี่ยนโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติให้กับ 7 โรงเรียน และ 1 หน่วยงานที่ร้องขอมา
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ติดตามและให้ความร่วมมือด้านการดำเนินงานห้องสมุดให้กับโรงเรียนในเครือข่าย 19 โรงเรียนและ 2 โรงเรียนตามคำร้องขอ
4. จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ 2 ครั้ง ตามความต้องการของโรงเรียนและผู้ดูแลห้องสมุด

ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ข้างต้น ที่มุ่งเน้นให้ห้องสมุดโรงเรียนเครือข่าย 19 โรงเรียน ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการด้านงานห้องสมุด งานเทคนิค และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านบุคคลกรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการห้องสมุด และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายใต้โครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ มีความพึงพอใจในภาพรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และได้แนวปฏิบัติเพื่อการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ เป็นไปอย่างยั่งยืน นั้นทีมงานในโครงการได้วางแผนร่วมกันเพื่อให้ได้แนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม โดยปรากฏเป็นรายละเอียดของข้อมูลเป็นข้อๆ ดังนี้

1. ผลจากการจัดประชุมและกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน มีดังนี้

1.1 ได้แบบฟอร์มเพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนในเครือข่าย ซึ่งปรับปรุงจากเกณฑ์การประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน ข้อมูลสภาพความพร้อมใช้งานของห้องสมุดโรงเรียน อาทิ โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติที่ใช้ ช่วงเวลาที่ครูผู้รับผิดชอบห้องสมุดปฏิบัติงาน การมีอยู่ของยุวบรรณารักษ์เป็นต้น รวมถึง และสิ่งที่ทางโรงเรียนต้องการให้จัดอบรมหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.2 ได้แบบฟอร์มข้อตกลงก่อนและหลังดำเนินการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ ในด้านการเตรียมความพร้อมของสถานที่ คน (ครูและนักเรียน) ที่จะมาเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานของห้องสมุดกับเจ้าหน้าที่ของสำนักฯ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน และข้อตกลงเพื่อทำการติดตามผลการดำเนินงานหลังจากการออกไปให้บริการกับทางโรงเรียน ว่าหลังจากดำเนินการแล้วโรงเรียนใช้ระบบห้องสมุดหรือไม่ มีการเปิดให้บริการอย่างต่อเนื่องหรือไม่ มีการสำรองข้อมูลไว้โดยแยกออกจากตัวเครื่องที่ลงโปรแกรมหรือไม่ และสิ่งสุดท้ายที่สำคัญคือทางโรงเรียนต้องแจ้งให้สำนักฯ ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดให้สำนักฯ ทราบเพื่อจะได้มีการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และทำการประสานงานได้อย่างสะดวก

2. ผลที่ได้จากการลงพื้นที่เพื่อดำเนินงานเทคนิคและปรับเปลี่ยนโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติใหม่ มีโรงเรียน 7 โรงเรียนในเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วยโรงเรียนโรงเรียนวัดท่ากระทุ่ม โรงเรียนอนุโลกสีหมีน โรงเรียนวัดศรีสุวรรณาราม โรงเรียนสมาคมนักเรียนเก๋าราชนิ โรงเรียนบ้านหนองบัว โรงเรียนบ้านวังสารภี และโรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดเทวสังฆาราม) และ ศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้รับการสนับสนุนด้านงานเทคนิคและปรับเปลี่ยนโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติใหม่ โดยดำเนินการช่วงระหว่างเดือนเมษายน-เดือน กรกฎาคม 2557 และปัจจุบันยังคงสามารถใช้งานได้ทั้งหมด

3. ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ติดตาม และให้ความร่วมมือด้านการดำเนินงานห้องสมุดให้กับโรงเรียน 19 โรงเรียนในเครือข่ายและ 2 โรงเรียนตามคำร้องขอ มีดังนี้

3.1 มีห้องสมุดที่ได้รับการสนับสนุน/ช่วยเหลือพัฒนาให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต โดยมีระบบการจัดหมวดหมู่ด้วยระบบทศนิยมดิวอี้และลงพื้นที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับโรงเรียน 21 แห่งเป็นโรงเรียนในเครือข่ายความร่วมมือ 19 โรงเรียน และตามคำร้องขอ 2 โรงเรียน ทั้งหมดอยู่ภายในจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ให้บริการหลักของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย โรงเรียนอนุบาลวัดไชยชุมพลชนะสงคราม โรงเรียนวัดศรีอุปการาม โรงเรียนบ้านหนองบัว โรงเรียนบ้านพุลีป โรงเรียนท่าเพนียดกุญชร โรงเรียนศรีสุวรรณาราม โรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม โรงเรียนบ้านหนองสองตอน โรงเรียนสมาคมนักเรียนเก๋าราชนิ โรงเรียนวัดกาญจนบุรีเก่า โรงเรียนบ้านเขามูลี โรงเรียนบ้านห้วยด้วน โรงเรียนพู่ประดู่ โรงเรียนบ้านวังสารภี โรงเรียนเทศบาล ๑ (วัดเทวสังฆาราม) โรงเรียนอนุบาลดำนะขามเตี้ย โรงเรียนบ้านไร่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๕ โรงเรียนวัดบ้านยาง โรงเรียนวัดท่ากระทุ่ม และโรงเรียนอนุโลกสีหมีน

3.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.59 คิดเป็นร้อยละ 91.74 เมื่อแยกเป็นรายประเด็นเห็นว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดว่าได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รวมถึง

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่ดี ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีความพึงพอใจในระดับมาก ว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนให้ดียิ่งขึ้น และนำสิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งผลที่ได้นี้ใช้วิธีการแจกแบบประเมินแบบเจาะจงเฉพาะนักเรียนที่อ่านหนังสือออกด้วยตนเองและร่วมเล่นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านจำนวนทั้งสิ้น 501 คน เป็นชายและหญิงในปริมาณใกล้เคียงกัน มีอายุตั้งแต่ต่ำกว่า 6 ปี ไปจนถึงมากกว่า 13 ปี โดยมากมีอายุอยู่ระหว่าง 11 – 12 ปี และ 9 – 10 ปี มีทั้งนักเรียนที่อยู่ในช่วงประถมศึกษาปีที่ 1-3 ถึงช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และบางส่วนเป็นครู

4. ผลที่ได้จากการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการตามความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการห้องสมุดมีชีวิต อิเล็กทรอนิกส์ 2 ครั้ง ระหว่างวันที่ 25 - 26 กรกฎาคม 2557 มีดังนี้

4.1 โครงการอบรมการพัฒนาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานห้องสมุดให้กับยวบรรณารักษ์เพื่อการพัฒนาห้องสมุดที่ยั่งยืน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยมีนักเรียนในโรงเรียนจังหวัดกาญจนบุรีเข้าร่วม 36 คนมีความรู้ความเข้าใจร้อยละ 93.33 มีความพึงพอใจร้อยละ 94.48 และมีการนำความรู้ไปใช้ ร้อยละ 93.79 ดำเนินการแล้วเสร็จไปเมื่อวันที่ 25 – 26 กรกฎาคม 2557

4.2 โครงการอบรมการพัฒนาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานห้องสมุดให้กับครูผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดเพื่อการพัฒนาห้องสมุดที่ยั่งยืน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยมีบรรณารักษ์และครูผู้ปฏิบัติงาน ในโรงเรียนจังหวัดกาญจนบุรีเข้าร่วม 37 คนมีความรู้ความเข้าใจร้อยละ 94.76 มีความพึงพอใจร้อยละ 93.57 และมีการนำความรู้ไปใช้ ร้อยละ 94.94 ดำเนินการแล้วเสร็จไปเมื่อวันที่ 25 – 26 กรกฎาคม 2557

การนำไปใช้ประโยชน์

1. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศหรือหน่วยงานที่สนใจสามารถนำแบบฟอร์มสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนในเครือข่ายที่ได้จัดทำขึ้น ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและจัดทำเป็นฐานข้อมูลสำหรับเก็บข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของแต่ละโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันที่สุด สำหรับวางแผนงาน จัดกิจกรรมและบริการวิชาการด้านงานห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนในเครือข่าย

2. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีข้อตกลงทั้งก่อนและหลังดำเนินการห้องสมุดมีชีวิต อิเล็กทรอนิกส์ เป็นเครื่องมือช่วยให้อาจารย์เตรียมความพร้อมของสถานที่ คน (ครูและนักเรียน) ที่จะมาเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานของห้องสมุดกับเจ้าหน้าที่ของสำนักฯ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน เพื่อให้โรงเรียนและสำนักฯ เกิดความเข้าใจที่ตรงกันก่อนดำเนินกิจกรรมทางวิชาการด้านห้องสมุด เพื่อให้เกิดการพัฒนาของห้องสมุดโรงเรียนที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งหน่วยงานที่สนใจสามารถนำการสร้างข้อตกลงร่วมกันไปปรับใช้ได้

รายการอ้างอิง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2557). รายงานผลการดำเนินงานโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2556). รายงานผลการดำเนินงานโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2551). รายงานผลการดำเนินงานโครงการห้องสมุดมีชีวิตอิเล็กทรอนิกส์
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.